

POROJEN ALUETALOUDELLINEN MERKITYS SELVITETÄÄN

Teksti Marja Knuuttila, Jukka Tauriainen ja Eero Vatanen. Kuva Tarja Konstig.

Poronhoito on perinteinen elinkeino, jota harjoitetaan pohjoisen Suomen harvaan asutuilla alueilla. Poronhoitoalue kattaa 36 prosenttia Suomen pinta-alasta. Tilastot poronhoidosta kertovat tarkalleen porojen lukumäärän, vuosittain teurastetut porot sekä näistä saadut lihakilot. Sen sijaan poronhoidon tuotannon arvosta ja työllistävydestä ei ole tarkkaa tietoa, sillä virallisissa tilastoissa poronhoidon tuotantotiedot sisältyvät maatalouteen.

Luonnonvarakeskuksen (Luke) hanke selvittää poroihin liittyvää aluetaloudellista merkitystä. Selvitys tehdään, jotta porojen taloudellisesta merkityksestä saadaan täsmällisempää tietoa. Hanke toteutetaan yhdessä Paliskuntain yhdistyksen kanssa.

Perinteisen myyntituotteen eli ruholihan rinnalle tulleet jalostetummat lihatuotteet sekä poromatka-lupalvelut, jotka kasvattavat poroketjun tuotannon arvoa, tilastoidaan elintarvike- ja matkailualan toimialoihin kuuluvaksi. Hankkeessa tuotetusta taloustiedosta hyötyvät porotalouden harjoittajat, muut alueen yrittäjät, kunnat sekä elinkeinoon liittyviä asioita hoitavat viranomaiset. Porotalous tarvitsee asiantuntemusta asioidensa edistämiseen. Paikallinen ja elinkeinopoliittinen päätöksentekijä tarvitsee tuekseen tietoa eri elinkeinojen tuotannollisesta ja työllistävästä vaikutuksesta. Päätettävänä on usein eri elinkeinojen yhteensovittaminen sekä maankäyttöön ja ympäristönäkökulmiin liittyvät asiat.

Porotalouden kuvaaminen sen kokonaisarvolla ja työllistävytyksellä kertoo alan koosta yleisesti. Po-

rotaloutta voidaan verrata myös kunnan muuhun tuotantoon, jolloin saadaan tarkempi kuva alan paikallistaloudellisesta merkityksestä. Vertailualueena kunta on järkevä, koska tuotannon määrällä on suora vaikutus kuntatalouteen tuotannosta aiheutuvina verotuloina.

Hankkeessa selvitetään porotuotteisiin kytkeytyvät taloudelliset vaikutukset kattavasti. Porotuotteita ovat perinteiset poronliha, vuodat, sarvet ja niistä valmistetut tavarat.

Suoramyynti kuluttajalle on poronlihan perinteinen kauppatapa, jolloin asiakas itse noutaa tuotteen. Osa lihasta jalostetaan, jolloin lihatuotteet kuljetetaan kauppapaikalle ja vähittäismyydään kuluttajille. Ravintolat tarjoavat pororuokaa kuluttajalle, joten ravintolamyynti on osa poroketjun vaikutuksia. Ravintolamyynnissä poronlihan tuotantoketju on pisimmillään, sillä se sisältää alkutuotannon poronhoidon, jalostuksen teurastuksena ja lihanleikkuuna sekä ruoka-annoksen valmistuksen ja tarjoilun sisältämät palvelut. Näillä kaikilla on omat tuotanto- ja työllisyysvaikutuksensa.

Poronlihasta osa kulutetaan poronhoitajien kotitalouksissa. Lihan tuottamisella kotikäyttöön on samat tuotannolliset ja työllistämisaikutukset kuin myyntiin tuottamisella. Omaan käyttöön otettu liha korvaa kaupasta tehtäviä ruokaostoja, ja virallisessa tilastoinnissa tämä luetaan tuloksi ja arvotetaan ulosmyynnin hinnalla.

Poromatkailupalvelut myös ovat porotuotteita. Poromatkailutilat eroavat tuotetarjontansa puolesta, mutta tyypillistä on, että eläviä poroja käytetään erilaisiin rekiajeluihin tai vain porojen katseluun. Käyntiin poromatkailutilalla voi sisältyä ruokatarjoilua.

Poronhoito, porojen käsittely lihatuotteiksi ja poromatkailu itsessään työllistävät poronhoitajia ja näihin tehtäviin osallistuvia.

Poroihin liittyvä tuotanto aiheuttaa välillisesti myös vaikutuksia kunnan taloudessa. Välilliset vaikutukset aiheutuvat kun poronhoitoon, teurastukseen, lihan käsittelyyn ja poromatkailupalveluihin hankitaan paikallisesti tavaroita ja palveluja. Tarvittavia tavaroita ovat muun muassa poroaitojen rakennustarvikkeet, rehut, polttoaineet, sähkö sekä mönkijä- ja moottorikelkkahankinnat.

On kuitenkin huomattava, että kunnan ulkopuolella

valmistettujen tavaroiden osalta paikallisen tuotannon osuudeksi tavarahankinnasta jää vain paikallisen välityksen ja jakelun osuus. Palveluhankinnoista jääkin suhteellisesti suurempi osuus kuntaan niiden työvaltaisuuden vuoksi. Poroketjun palveluhankintoja ovat esimerkiksi teurastuksen eläinlääkäripalvelut ja mahdolliset siivouspalvelut sekä ulkoistetut kuljetukset.

Selvityksessä lasketaan joka vaiheessa kertynyt poroketjun tuotanto yhteen. Poroketjun luontoa hyödyntävän tuotantoluonteiden vuoksi hankinnat koneita lukuun ottamatta eivät välttämättä ole isoja eivätkä kohdistu paikallisesti.

Poroketjun tuotannossa ansaittujen tulojen käytön vaikutukset eli kotitalouksien kulutus ylläpitää paikallisesti tuotantoa kaupassa, joidenkin tavaroiden tuotannossa ja palveluissa. Kotitalouksien kulutusvaikutusten selvittäminen paikallistalouden tuotantoon ei kuitenkaan ole tässä hankkeessa mukana. Tältä osin tutkimus jää täydennettäväksi myöhemmin.

Poroketjun taloudellisen toiminnan selvittäminen ei onnistu ilman tietoja tuotannosta. Poronlihan tuotannosta tietoja on olemassa Luken kannattavuuskirjanpidossa, jossa kannattavuuden laskemiseksi pidetään kirjaa poronlihan tuotantoa harjoittavien ruokakuntien tuotannosta ja taloudesta. Kannattavuuskirjanpitoa koskevan tietosuojan vuoksi tietoja voidaan käyttää vasta, kun tarkasteltavassa ryhmässä on riittävästi tiedonluovuttajia.

Paliskunnissa tehty työ esimerkiksi poroaitausten rakentamisessa on osa poronhoitoa. Paliskuntien työtuntimäärästä saadaan tietoa paliskuntien oman kirjanpidon lisäksi myös kannattavuuskirjanpidon työtuntikirjanpidosta. Eläinten teurastus on tilastomielellä elintarvikejalostusta, mutta porot teurastetaan paliskuntateurastamoissa poromiesten toimesta. Poromiehet tekevät lihanleikkaajan työtä myös paloitellessaan suoramyyntilihaa asiakkaalle. Teurastuksesta ja lihanleikkuusta tarvitaan kokemusperäistä tietoa työmenekin arvioimiseksi.

Poronlihaa jatkojalostetaan sekä suurissa että pienissä yrityksissä. Lihanjalostusyrityksistä sekä matkailupalveluyrityksistä tuotannon tulo- ja menotiedot kerätään erikseen. Myös näiden osalta tiedot

tarvitaan riittävän monesta yrityksestä yleistysten tekemiseksi.

Kannattavuuskirjanpitoaineistoa ja yrityksiltä kerättyjä tietoja täydennetään haastatteluilla. Haastattelujen kohteina ovat erityisesti poronlihan jatkojalostajat sekä poromatkailuyritykset, mutta myös porotalouteen rehua ja koneita toimittavat yritykset sekä paliskuntien toimihenkilöt. Poroketjun hankintojen kohdistuminen paikallistuotantoon perustuu hankintoja tekevien ja tuotteita tarjoavien haastatteluihin.

Hankkeessa porotalouden merkitystä selvitetään kolmen kunnan alueella. Kokeilukunniksi valikoitui Inari, Posio ja Rovaniemi, jotka poikkeavat toisistaan sijainnin, poroketjun tuotannon ja alueen muun tuotantorakenteen suhteen. Näin poroketjun merkityksestä välillisine vaikutuksineen saadaan tietoa erityyppisistä kunnista. Tietoa voidaan hyödyntää jatkossa laajennettaessa tarkastelua yli koko

poronhoitoalueen.

Nimensä mukaisesti hanke kehittää porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamenetelmää. Selvitettävänä on, miten ja mistä lähteistä tarvittava laskentatieto on hankittavissa. Menetelmällisesti hanke yhdistää ensimmäistä kertaa kannattavuuskirjanpitoa aluetaloudellisten vaikutusten laskennan panos-tuotosmenetelmään. Kunnan muu tuotanto hankintojen välillisten vaikutusten laskemiseksi johdetaan seutukuntatiedoista virallisten tilastojen kuntatason tietojen puuttuessa.

Porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamenetelmän kehittäminen (POROTA) -hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hanke on osa Euroopan aluekehitysrahaston Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaa. Hanke toteutetaan vuosina 2018–2019.

SATELLIITTIPUHELIMET JA LIITYMÄT EDULLISESTI

alk. 699,- !

Ensimmäinen satelliitti
ÄLYPUHELIN
Samassa myös GSM

iridium THURAYA inmarsat

MARINEA Sörnäisten rantatie 29, 00500 Helsinki puh. 010 2312 000 www.marinea.fi/satphone